

**Eduskunnan
pankkivaltuusmiesten
kertomus
vuodelta 1975**

Helsinki 1976

1976 vp. n:o 3

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALTUUSMIESTEN KERTOMUS
VUODELTA 1975**

*

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE**

HELSINKI 1976

SISÄLLYS

	Sivu		Sivu
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	3	Längmanin ja Rosenbergin rahastot	17
Vuoden 1975 taloudellinen kehitys	3	Suomen itsenäisyyden juhlavuoden 1967 rahasto (Sitra)	18
Suomen Pankin rahapolitiikka	4	Päiväluottomarkkinat ja niiden korko	18
Rahapoliittiset toimenpiteet	4	Suomen Pankin ohjesäännön 4 ja 30 §:n muuttaminen	18
Erityisrahoitusjärjestelyt	6	Muutos pankin palkkaussääntöön	18
Suomen Pankin valuuttapolitiikka	7	Muutos Suomen Pankin eläkemääräyksiin	19
Kehitys kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla ..	7	Suostumus ulkomaisen lainan ottamiseen Mortgage Bank of Finland Oy:lle	19
Avistamarkkinat	7	Ehdotus laiksi eräiden vaihtorahaa käytettäessä maksettavien erien tasoittamisesta	19
Terminiimarkkinat	8	Suostumus kiinteän omaisuuden ostoon	19
Kahdenkeskiset maksujärjestelyt	9	Osakemerkintöjä ja -ostoja	20
Pitkäaikaiset ulkomaiset pääomanliikkeet ...	9	Uusi 500 markan seteli	21
Suomen Pankin tase ja tuloslaskelma	10	Setelipainon rakennussuunnitelman toteuttaminen ..	21
Ulkomaat	10	Toimenhaltijain palkkausten tarkistaminen	21
Rahoituslaitokset	11	Ulkomaisia asiamiespankkeja	22
Julkinen sektori	12	Myönnetyt avustukset	22
Yritykset	12	Johtokunta	22
Liikkeessä oleva raha ja talletustodistukset ..	13	Haarakonttorien valvojat	22
Setelinanto-oikeus ja sen käyttö	13	Pankkivaltuusmiehet	23
Tilinpäätös	13	Tilintarkastajat	24
<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	17		
Tilintarkastus	17		
Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus ...	17		
Inventaukset ja haarakonttorien tarkastukset ...	17		

Helsinki 1976. Valtion painatuskeskus

Suomen Pankin toiminta

Vuoden 1975 taloudellinen kehitys

Vuoden 1974 loppupuolelta lähtien kansainvälinen suhdannelama on heijastunut vientikysynnän selvänä supistumisena ja vuonna 1975 tavaraviennin määrä vähentyi lähes viidenneksen. Kun kotimainen kysyntä kuitenkin säilyi vilkkaana, supistui kokonaistuotanto vain lievästi. Vuoden loppua kohti jouduttiin tuotantoa yhä useammilla aloilla supistamaan ja työllisyystilanne heikkeni jyrkästi. Koko vuoden keskimääräinen työttömyysaste jäi silti vain 2.2 prosenttiin. Tuontihintojen nousun selvästä hidastumisesta huolimatta inflaatio jatkui nopeana kotimaisten tuotantokustannusten kohoamisen vuoksi. Ulkomaankaupan tasapainottomuus kärjistyi ja vaihtotaseen alijäämä kohosi 7.9 mrd. markkaan.

Taloudellisen toiminnan yleinen heikentyminen ja ostajien pyrkimykset pienentää varastojaan johtivat metsäteollisuustuotteiden viennin supistumiseen määrällisesti lähes kolmanneksen vuonna 1975. Metalliteollisuustuotteiden vientimäärät jäivät edellisen vuoden tasolle, mikä aiheutui paitsi kevyen metalliteollisuuden kysynnän heikentymisestä myös raskaan metalliteollisuuden vientitoimitusten ajoittumisesta huomattavassa määrin vuoteen 1976. Kysynnän heikkeneminen läntisissä ostajamaissa heijastui selvästi myös muiden tuotteiden viennin määrän supistumisena. Vientihinnat kohosivat vielä alkuvuodesta, mutta vuoden puolivälin jälkeen ne alkoivat laskea. Keskimäärin ne olivat 18 % edellisvuotista korkeammat. Tavaroiden ja palvelusten viennin määrän jyrkän supistumisen johdosta vientitulot jäivät edellisen vuoden tasolle.

Yksityinen investointitoiminta säilyi vuonna 1975 suhdannetilanteeseen nähden varsin vilkkaana. Erityisesti kasvoivat korkeasuhteeseen aikana käynnistettyjen hankkeiden johdosta teollisuuden investoinnit, mutta myös useiden palveluelinkeinojen rakennusinvestoinnit lisääntyivät merkittävästi vuoden 1974 lopulla tapahtuneen investointiveron poistamisen takia. Asuntotuotanto kääntyi viime vuonna laskuun. Valmistuneiden asuntojen määrä oli vielä noin 69 000, joista tosin osa jäi myymättä.

Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot eivät juuri lisääntyneet edellisestä vuodesta. Niiden säästämistä aleni selvästi ja reaaliset kulutusmenot kasvoivat jonkin verran. Eniten lisääntyivät kestävien kulustavaroitten hankinnat. Hintojen korotusten vuoksi alkoholi-juomien ja tupakan kulutus supistui.

Tuontipaineen vähentämiseksi pyrittiin kotimaista kysyntää hillitsemään myös julkisen kysynnän kasvua rajoittamalla. Julkinen kulutus kasvoi kuitenkin nopeammin kuin vuonna 1974. Kun työllisyystilanne pysyi suurimman osan vuotta hyvänä, jäi hallinnollisten investointien määrän lisäys vähäiseksi. Hinta- ja kustannustason kohoamisen johdosta julkisten menojen nimellinen kasvu jatkui kuitenkin nopeana. Kun lisäksi valtioneuvoston myös finanssijoitukset ja tulonsiirtomenot kasvoivat nopeasti, muodostui valtioneuvoston kassa-alijäämä huomattavan suureksi.

Vientiteollisuuden ja metsätalouden tuotannon supistumisen vuoksi kokonaistuotanto kääntyi vuoden 1975 loppua kohti laskuun ja jäi keskimäärin edellisen vuoden tasolle. Tuotantokapasiteetin käyttöaste laski yleisesti maltammaksi kuin aikaisemmissa vastaavissa suh-

dannevaiheissa. Monilla teollisuudenaloilla, etenkin puu- ja paperiteollisuudessa, pidettiin tuotantoa käynnissä valmistamalla tuotteita varastoon. Merkittävin poikkeus alenevasta kehitysuunnasta oli raskaan metalliteollisuuden tuotanto, joka aikaisemman hyvän tilauskannan ansiosta ja työvoimapulan pääosin poistuttua lisääntyi selvästi edellisvuodesta.

Vientiteollisuustuotannon aleneminen heijastui suhteellisen hitaasti työllisyyteen. Koko vuoden keskimääräinen työttömyysaste oli kansainvälisesti katsoen alhainen. Työttömyys alkoi kuitenkin lisääntyä merkittävästi vuoden lopulla, koska vientilaman välilliset vaikutukset leviittyivät muille aloille ja rakennustoiminnan supistuminen nopeutui. Alueelliset työttömyyserot alkoivat jälleen kasvaa ennen muuta rakennustoiminnan ja metsätalouden tuotannon nopean supistumisen johdosta. Etelä-Suomessa työllisyyden heikkeneminen ilmeni aluksi työvoiman ylikysynnän asteittaisena häviämisenä. Vuoden loppua kohti teollisuuden tuotantoseisokit ja työvoiman lomautukset lisääntyivät.

Kuluttajahinnat nousivat vuoden 1975 aikana 18 % eli hieman edellisvuodesta nopeammin. Nousu johtui pääosiltaan kotimaisten tuotantokustannusten kohoamisesta. Rakennuskustannusten ja vuoden loppupuolella myös tukkuhintojen nousussa alkoi kuitenkin näkyä selvää hidastumista. Palkansaajien ansiotasoa kohosi viime vuonna lomaltapaluuraha mukaan luetuna 23.1 %, mikä merkitsi reaaliensioiden nousun nopeutumista edellisestä vuodesta.

Tavarantuonnin määrällinen kasvu jatkui vielä vuoden 1975 alkukuukausina ja varsinkin investointitavaroiden ja kulutustavaroiden tuonti lisääntyi huomattavasti. Tuonnin hillitsemiseksi on maaliskuusta alkaen ollut voimassa 6 kuukauden tuontitalletus, joka kattaa noin 50 % tavarantuonnista ja on keskimäärin 20 % tuontitalletuksen alaisen tuonnin cif-arvosta. Osittain tuontitalletusten rahoitusmarkkinoita kiristävän vaikutuksen mutta ennen kaikkea taloudellisen toiminnan yleisen heikkenemisen vuoksi tuonnin määrä supistui vuoden jälkimmäisellä puoliskolla ja koko vuoden tuonnin määrä jäi edellisvuotiselle tasolle. Tuontihintojen kohoaminen hidastui edellisvuotisesta ja oli 9 %. Tavarantuonnin arvo lisääntyi siten myös 9 %. Ulkomaankaupan vaihtosuhte parani koko vuonna keskimäärin 9 prosenttiyksikköä, joskin siinä vuoden jälkipuoliskolla tapahtui heikkenemistä.

Kauppataseen alijäämä suureni edelleen ja oli 7.7 mrd. markkaa. Vaihtotaseen alijäämä oli lähes 7.9 mrd. markkaa eli 8 % bruttokansantuotteesta. Vajauksesta rahoitettiin runsaat 5 mrd. markkaa pitkäaikaisen pääoman nettotuonnilla. Yritysten ja pankkien lyhytaikaisen pääoman nettotuonti oli noin 3.2 mrd. markkaa. Suomen Pankin vaihdettavien valuuttojen varanto pieneni vuoden aikana runsaat 300 milj. markkaa. Sidottujen valuuttojen tileillä vuoden alussa ollut vajaan 400 milj. markan velka muuttui vuoden aikana lähes yhtä suureksi saatavaksi.

Investointien kasvun ja heikon tulokehityksen ohella tuontitalletusten periminen lisäsi vuonna 1975 yrityssektorin ulkoista rahoitustarvetta. Kun kotimainen säästäminen samanaikaisesti selvästi heikkeni, ulkomaisen pääoman osuus kiinteiden investointien ja varastojen kasvun rahoituksesta nousi viidennekseen eli kaksinkertaiseksi edellisestä vuodesta. Talletuspankkien luotonannon kasvunopeus hidastui edellisvuotisesta ja oli vajaan 20 %. Kun ottolainaus lisääntyi samanaikaisesti 19 %, kasvoi pankkien luotonantoenemmyys lähes 1.3 mrd. markkaa. Luotonantoenemmyyden kasvu oli liikepankeissa 1.6 mrd. markkaa. Ne rahoittivat sen velkaantumalla ulkomaille ja Suomen Pankkiin. Muiden rahoituslaitosten ja valtion luotonannon kasvuvauhti nopeutui. Valtiontalouden vaikutus oli päinvastoin kuin parina edellisenä vuonna rahoitusmarkkinoita keventävä, sillä valtio purki aikaisemmin tekemiään rahoitusvarauksia.

Suomen Pankin rahapolitiikka

Rahapoliittiset toimenpiteet

Maksutaseongelmien edelleen kärjistyminen ja nopea inflaatiovauhti yhdessä heikkenevien työllisyysnäkyvien kanssa asettivat ahtaat rajat vuoden 1975 rahapolitiikalle. Rahoitusmarkkinat pyrittiin pitämään kuluneen vuoden aikana varsinkin kireinä. Yleisen kireyden kielteisiä työllisyys- ja kasvuvaikutuksia lievennettiin tehostamalla pankin valikoivaa luotonantoa. Luottopoliittisissa ohjeissa edellytettiin lisääntyvää valikoivuutta myös rahalaitosten luotonannossa. Rahapoliittista välineistöä täydennettiin perustamalla Suomen Pankin valvonnassa toimivat päiväluottomarkkinat.

Maksutaseen pitkän tähtäimen tasapainottamisen edellyttämä tuotantokapasiteetin laajentaminen yhtäältä ja kotimaisen kysynnän yleisen rajoittamisen tarve toisaalta vaikuttivat vielä alkuvuoden rahapolitiikan toteutukseen. Tuotannollisten investointien rahoittamiseksi sallittiin myös ulkomaisen pääoman tuonnin lisääntyminen.

Tammikuussa Suomen Pankki lähetti rahalaitoksille henkilöluottoja koskevan kiertokirjeen, jossa edellytettiin kertyvien säästöpääomien keskittämistä aikaisempaa voimakkaammin tuotannollisiin investointeihin ja näihin kiinteästi liittyviin asunto- yms. investointeihin henkilöluottoja karsimalla. Kiertokirjeessä korostettiin etukäteissäätämisen merkitystä henkilöluottojen saannin edellytyksenä sekä entistäkin tiukemman karsinnan kohdistamista erityisesti kulutusta lisääviin henkilöluottoihin.

Maksutaseen jyrkkä heikkeneminen vuoden alkukuukausina pakotti siirtämään rahapolitiikan painopistettä yhä enemmän kotimaista kysyntää rajoittavaan suuntaan osittain tuotannollisten investointienkin kustannuksella. Suomen Pankki päätti maaliskuussa muuttaa kiintiöiden ylitystä koskevia keskuspankkiluoton ehtoja. Kiintiöiden ylitysoikeus lisäkorkoa vastaan rajoitettiin edelleen 50 prosenttiin. Mahdollisuus tyydyttää tämän ylittävää rahoituksen tarve automaattisin obligaatiokaupoin sen sijaan kumottiin. Obligaatioiden termiinkauppojen muodossa tapahtuva lisärahoitus edellytti tästä lähtien Suomen Pankin kanssa käytäviä neuvotteluja mm. kyseisen pankin maksuvalmiuden hoidosta.

Rahoitusmarkkinoita kiristivät myös valtioneuvoston keväällä toimeenpanema tuontitalletusjärjestelmä sekä siihen liittyneet Suomen Pankin antamat tuontitalletusten rahoittamista rajoittavat ohjeet. Tuontitalletuksia arvioitiin kertyvän Suomen Pankkiin keskimäärin runsaat 200 milj. markkaa kuukaudessa kuuden

kuukauden aikana. Jotta talletusten rahoitusmarkkinoita valikoivasti kiristävä ja siten nimenaan tuontia hillitsevä vaikutus olisi mahdollisimman suuri, Suomen Pankki edellytti ohjeissaan, ettei talletuksia rahoitettaisi ulkomaisiin luotoin. Suomen Pankki korosti myös sitä, ettei rahalaitosten pidä hyväksyä tuontitalletuksia perusteeksi tuontiyritysten luottolimiittien korotukselle eikä uusien luottojen myöntämiselle.

Tuontitalletusjärjestelmän odotettiin asteittain kiristävän rahoitusmarkkinoita vuoden jälkimmäisellä puoliskolla. Odotettua runsaampi ulkomaisen pääoman tuonti yhdessä valtion maksuvalmiuden huomattavan heikkenemisen kanssa kevensi kuitenkin kesän mittaan kotimaisia rahoitusmarkkinoita. Kun vaihtotaseen vaje entisestäänkin kasvoi, päätettiin alentaa liikepankkien keskuspankkiluottokiintiöitä lokaan alusta lähtien runsaat 10 %. Tällöin kiintiöiden yhteismäärä laski 2 800 milj. markasta 2 500 milj. markkaan. Kiintiöiden pankkikohtainen rakenne samoin kuin kiintiörahoituksen muut lainaehdot säilyivät ennallaan. Samanaikaisesti Suomen Pankki tiukensi suhtautumistaan ulkomaisen pääoman tuontiin paitsi rahoitusmarkkinoiden kireyden ylläpitämiseksi myös ulkomaisen velkaantumismuutosten hidastamiseksi.

Näitä rahapoliittisia päätöksiä seuranneissa luottopoliittisissa ohjeissa rahalaitoksia kehoitettiin maksuvalmiutensa sallimissa puitteissa lieventämään valikoivalla luotonannolla rahoitusmarkkinoiden yleisen kiristymisen kielteisiä vaikutuksia. Edellisiin ohjeisiin verrattuna valikoivan rahoituksen painopistettä siirrettiin selvästi tuotannollisista investoinneista työllisyyttä ylläpitävän käyttöpääoman tarpeen tyydyttämiseen. Etusijalle asetettaviin luottokohteisiin luettiin kannattavien teollisuusinvestointien ohella käyttöpääoman tarve ja kotimaisten tuotteiden varastoinnin rahoitus tuotannon kohtuul-

Liikepankkien keskuspankkiluottokiintiöt ja niiden pankkikohtainen rakenne 1. 12. 1970 alkaen milj. mk

	1. 12. 1970— 30. 9. 1971	1. 10. 1971— 31. 8. 1973	1. 9. 1973— 31. 1. 1974	1. 2. 1974— 30. 4. 1974	1. 5. 1974— 17. 6. 1974	18. 6. 1974— 30. 9. 1975	1. 10. 1975—
HOP	55	75	95	135	141.6	162.4	145
KOP	253	345	437	621	667.2	767.2	685
OKO	154	210	266	378	420.0	498.4	445
SKOP	176	240	304	432	508.8	638.4	570
SYP	253	345	437	621	645.6	716.8	640
ÅAB	6.6	9	11.4	16.2	16.8	16.8	15
Yhteensä	897.6	1 224	1 550.4	2 203.2	2 400.0	2 800.0	2 500

lisen tason ylläpitämiseksi yrityksissä, jotka ovat liiketaloudellisesti kestäväällä pohjalla ja joiden tuotteiden menekkinäkymät hieman pitemmällä aikavälillä ovat hyvät. Myös valtion osalainoit-taman asuntotuotannon edellytettiin saavan saman kohtelun.

Tiukimman karsinnan piiriin kuuluivat ku-lutuksen rahoituksen ohella mm. tuontivaravara-
varastojen ja palveluelinkeinojen laajennusinvesto-
intien rahoitukset. Tiukimmin karsittaviksi
luotto-kohteiksi todettiin myös kunnalliset, ei-
tuotannolliset investoinnit. Lisäksi rahalaitoksia
kehoitettiin pitemmälle ulottuvia luottolupauksia
antaessaan lähtemään siitä, että rahapolitiikka
jatkuu kireänä ja todennäköisesti on alusta
alkaen myös seuraavaa suhdannenousua tiu-
kasti hillitsevää vaihtotaseen tasapainon paran-
tamiseksi.

Suomen Pankin pysyviä erityisrahoitusjärjes-
telyjä tehostettiin edelleen vuoden mittaan sekä
vientiiä harjoittavan että tuonnin kanssa kilpaile-
van yritystoiminnan rahoitusmahdollisuuksien
turvaamiseksi. Työllisyyden tukemiseksi Suo-
men Pankki osallistui lisäksi tilapäisillä järjes-
telyillä sekä vientivarastojen että raakapuukaup-
pojen rahoitukseen. Suomen Pankki esitti syk-
syllä, että valtioneuvosto antaisi luvan investo-
intirahastojen käyttämiseen vuoden 1976
aikana.

Rahoitusmarkkinoiden toimivuuden paranta-
miseksi ja rahapolitiikan tehostamiseksi Suo-
men Pankki avasi syyskuun alussa päivälou-
tomarkkinat. Niillä keskuspankkiluoton käyttöön
oikeutetut liikepankit saivat oikeuden ottaa
luottoja tai tehdä talletuksia päiväksi kerrallaan.
Rahapolitiikan rungoksi jäivät edelleen perus-
korkoiset keskuspankkiluottokiintiöt, jotka voi-
tiin ylittää lisäkorkoa vastaan. Kiintiöpolitiikan
täydentämiseksi päivälouptomarkkinoilla pyrit-
tiin lähinnä lieventämään rahoitusmarkkinoiden
lyhyen ajan maksuvalmiusvaihtelujen aiheutta-
mia haittoja. Samalla tarjottiin yhtenäiset pui-
teet sille pankkien välisiä maksuvalmiuseroja
tasoittavalle päivälouotto toiminnalle, jota liike-
pankkien kesken oli harjoitettu jo pitkään.

Rahapolitiikan kireys heijastui vuoden 1975
puolella pääasiassa pankkien maksuvalmiuden
heikkenemisenä, kun sen sijaan antolainauksen
kasvu ei vielä merkittävästi hidastunut. Mak-
suvalmiuden heikkeneminen lisäsi liikepankkien
keskuspankkivelkaantumista ja pankit joutuivat

maksamaan näistä veloistaan yhä suurempia
lisäkorkoja sekä lainaamaan enenevässä määrin
myös päivälouptomarkkinoilta, joilla Suomen
Pankin määräämä korkotaso oli alusta alkaen
varsin korkea ja lähestyi aika ajoin pankki-
valtuusmiesten asettamaa 30 prosentin ylä-
rajaa. Yleinen korkotaso pidettiin sen sijaan
koko vuoden ennallaan.

Suomen Pankki jatkoi vuoden 1975 aikana
edelleen talletustodistusten kauppooja. Viime
vuosina ylijäämäisenä pysyneen valtiontalouden
muututtua kertomusvuonna alijäämäiseksi tal-
letustodistusten määrä supistui 1 040 milj. mar-
kasta 250 milj. markkaan. Talletustodistusten
määrä oli suurimmillaan maaliskuussa, jolloin
se oli 1 660 milj. markkaa, ja pienimmillään
100 milj. markkaa joulukuun puolivälissä.

Erityisrahoitusjärjestelyt

Suomen Pankki jatkoi liikepankkien ja Posti-
pankin välityksellä lyhytaikaisten vientiluotto-
jen ja uusvientiluottojen rahoittamista sekä
osallistui edelleen kotimaisten toimitusten rahoitusjärjestelyyn (KTR-luotot). Näillä järjes-
telyillä tuettiin rahoitusmarkkinoiden yleisen
kireyden puitteissa vientiiä harjoittavan ja tuon-
nin kanssa kilpailevan teollisuuden rahoitusta.
Näiden kolmen pysyvän erityisrahoitusjärjes-
telyn yhteinen luottokanta kasvoi vuoden aikana
825 milj. markkaan. Vuoden lopun luottokan-
nasta oli KTR-luottoja 402 milj. markkaa, ly-
hytaikaisia vientiluottoja 295 milj. markkaa ja
uusvientiluottoja 128 milj. markkaa.

Metsäteollisuuden vientikysynnän heikennyt-
tä Suomen Pankki antoi vuoden aikana ulko-
maisten luotonkäyttölupien ohella kotimaista
rahoitusta metsäteollisuuden tuotannon ja työl-
lisyyden tukemiseksi. Marraskuussa Suomen
Pankki päätti lisäksi osallistua 26. 11. 1975—
28. 2. 1976 tehtävien raakapuukauppojen rahoitus-
kseen. Toimenpiteellä pyrittiin tukemaan
työllisyyttä ja pysyttämään metsäteollisuuden
raakapuuvaramat kohtuullisella tasolla.

KTR-luotoilla rahoitetaan kotimaisen teolli-
suuden pääomatarvaimituksia kotimaisille ti-
laajille. Siihen osallistuvat Suomen Pankki, lii-
kepankit ja Postipankki. Marraskuussa Suomen
Pankki muutti KTR-luottojen ehtoja mm. siten,
ettei rahoitettavien kauppoojen suuruudelle enää
asetettu ehdotonta alarajaa. Suomen Pankin

rahoitusosuus oli kertomusvuonna edelleen
30 % kauppahinnan luototettavasta osasta ja
luottojen korko 9 1/4 %. Rahoitettava tilaus-
kanta kohosi vuoden aikana 2 218 milj. mark-
kaan. Määrää lisäsi etenkin metsäteollisuudessa
voimakkaana jatkunut investointitoiminta.
KTR-luottoja koskevia varauksia oli vuoden
päätyessä voimassa yhteensä 1 734 milj. mark-
kaa, josta Suomen Pankin osuus oli 507 milj.
markkaa. Luottokanta oli vuoden lopussa yh-
teensä 1 534 milj. markkaa. Suomen Pankin
osuus luottokannasta oli 402 milj. markkaa.

Uusvientiluottojen rahoitusta koskevat eh-
dot pidettiin vuoden 1975 aikana ennallaan.
Pienen ja keskisuuren teollisuuden viennin
kasvusta johtuvan valmistusaikaisen käyttöpää-
oman lisätarpeen rahoittamiseksi tarkoitettun
järjestelyn piiriin kuuluivat yritykset, joiden
vuotuinen liikevaihto alitti 100 milj. markkaa.
Luottojen yritys-kohtainen yläraja oli 2 milj.
markkaa ja rahoittajapankkien luotoista perimä
korko 8 1/2 %. Uusvientiluottojen luottokanta
kasvoi vuoden aikana 90 milj. markasta 128
milj. markkaan. Suurimmat luotonkäyttäjryh-
mät olivat tekstiili-, vaatetus- ja nahkateolli-
suus (osuus luottokannasta 33 %) sekä me-
talli- ja konepajateollisuus (33 %). Luottoja
oli vuoden lopussa käytössä 373 yrityksellä.

Lyhytaikaisten vientiluottojen rahoitusjärjes-
tely on tarkoitettu vaihdettavina valuuttoina
maksettavan viennin yhteydessä ulkomaisille
ostajille myönnetyn, enintään 12 kuukauden
vientiluoton rahoittamiseen. Järjestelyn ehtoja
ei muutettu vuoden aikana. Rahoittajapankkien
yrityksiltä perimä korko oli 8 1/2 %. Luotto-
kanta oli kertomusvuoden lopussa 295 milj.
markkaa, mikä oli 21 milj. markkaa enemmän
kuin edellisen vuoden lopussa. Luottokannasta
oli sähköteknisen teollisuuden luottojen osuus
29 %, muun metalli- ja konepajateollisuuden
24 % sekä tekstiili-, vaatetus- ja nahkateolli-
suuden 15 %. Rahoitusta käytti vuoden lopussa
393 yritystä.

Suomen Pankin valuuttapolitiikka

Kehitys kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla

Kertomusvuoden aikana kansainvälisillä va-
luuttamarkkinoilla sovellettiin vuonna 1973
yleistynyttä liukuvien valuuttakurssien järjes-
telmää. Markkinat olivat suhteellisen rauhalli-
set verrattuna aikaisempiin vuosiin. Useiden

maiden keskuspankit joutuivat kuitenkin puut-
tumaan tukioistoilla ja muilla toimilla valuutta-
markkinoihin kurssikehityksen vakauttamiseksi.

Korkotason muutokset Yhdysvalloissa ja Eu-
roopassa olivat verrattain vähäisiä. Vuoden
mittaan diskontto- ja muita korkoja laskettiin
taloudellisen toiminnan elvyttämiseksi. Sekä
dollarin että muiden tärkeiden valuuttojen kurs-
sikehitystä sävyttivät kansainväliseen taloude-
liseen taantumaan liittyneet pessimistiset odo-
tukset eri maiden maksutase- ja erityisesti kur-
sannekehityksestä. Yhdysvaltain dollarin suh-
dankehityksestä. Yhdysvaltain dollarin suh-
si heikkeni puolen vuoden kuluessa noin 5 %
muihin tärkeimpiin valuuttoihin nähden. Vuo-
den kolmannella neljänneksellä dollari kuiten-
kin vahvistui ja pysyi loppuvuodesta keskimää-
rin ennallaan.

Ranskan frangi palasi takaisin EEC-maiden
kesken sovellettuun kurssijärjestelmään heinä-
kuun 10 päivänä oltuaan tästä erossa puoli-
toista vuotta. Toimenpiteellä ei ollut merkit-
tävää vaikutusta kurssiin, koska frangi oli jo
aiemmin saavuttanut järjestelmän kurssitason.
Saksan markka oli lähes jatkuvasti EEC-maiden
kurssijärjestelmän heikoin valuutta. Tämä joh-
tui lähinnä Saksan liittotasavallan alhaisista ko-
roista ja rahapolitiikan keventymisestä. Jär-
jestelmästä jo aikaisemmin irrottautuneen Eng-
lannin punnan heikkeneminen jatkui maan kor-
kean inflaatioasteen, heikon maksutasetilanteen
ja lähitulevaisuuden huolestuttavien talousnä-
kymien vuoksi.

Kullan hinta laski kertomusvuoden aikana
tuntuvasti. Sen unssihinta oli Lontoossa vuo-
den 1974 lopussa 188 dollaria ja vuotta myö-
hemmin 141 dollaria. Lasku oli siten vuoden
aikana 47 dollaria unssilta eli 25 %.

Avistamarkkinat

Valuuttakurssit liukuivat myös Suomessa.
Vuoden 1975 lopussa markan ulkoinen arvo oli
osapuulleen samalla tasolla kuin vuotta aikai-
semmin. Tämä oli kuitenkin vuosikeskiarvona
kaupankäyntiosuuksilla painotetun indeksin mu-
kaan heikentynyt 1.7 % verrattuna vuoden
1974 keskimääräiseen kurssitasoon. Vuoden
alkupuolella markka heikentyi ulkomaankaup-
pan alijäämän ja valuuttavarannon supistumisen
takia. Vuoden viimeisellä neljänneksellä mark-
ka kuitenkin vahvistui vilkastuneen pääoman-
tuonnin kasvattaman valuuttavarannon myötä.
Valuuttakurssipolitiikka voidaan siten luon-
nehtia lähes neutraaliksi.

Suomen markan ulkoisen arvon kehitys vuonna 1975 indekseinä¹

	maaliskuu	kesäkuu	syyskuu	joulukuu
Maksuvaihtojen osuuksilla painotettu	101.0	101.2	101.5	101.5
Kaupankäyntiosuuksilla painotettu	101.7	101.8	100.7	100.6

¹ Kuukauden keskimääräisten myyntikurssien perusteella, joulukuu 1974 = 100.0.

Yhdysvaltain dollarin myyntikurssi vahvistui Suomessa kertomusvuoden aikana 8.4 %, Ruotsin kruunun 0.3 % ja ruflan 4.4 %. Saksan markan myyntikurssi sitä vastoin laski 0.7 %

ja punnan 6.9 %. Suomen Pankin noteeraamien vaihtokurssit vuosien 1974 ja 1975 lopussa käyvät ilmi seuraavasta taulukosta.

Vaihtokurssit vuosien 1974 ja 1975 lopussa

Vaihtokurssi	31. 12. 1974	31. 12. 1975
New York	US \$ ¹ 3.560	3.859
Montreal	C \$ ¹ 3.600	3.800
Lontoo	£ ¹ 8.380	7.805
Tukholma	Skr 87.65	87.90
Oslo	Nkr 68.60	69.25
Kööpenhamina	Dkr 63.50	62.60
Frankfurt a. M.	DM 148.50	147.45
Amsterdam	Hfl 142.80	143.70
Bryssel	FB 9.900 ²	9.770 ²
Zürich	Sfr 141.00	147.50
Pariisi	FF 80.30	86.40
Rooma	Lit 0.5550	0.5670
Wien	ÖS 20.95	20.92
Lissabon	Esc 14.60	14.25
Madrid	Ptas 6.45	6.49
Tokio	Yen 1.200	1.270
Reykjavik	Ikr 3.15	2.32
Moskova, clearing	Rub ¹ 4.877	5.091

¹ Yhdeltä yksiköltä, muut 100 yksiköltä.

² Kaupallinen kurssi.

³ Ei-kaupallinen kurssi.

Kertomusvuoden aikana Suomen Pankin noteeraamien vaihtokurssien lukumäärä pysyi ennallaan. Avistakaupat vaihtokurssien kanssa olivat vuoden alkupuolella myyntivoittoiset. Tällöin Suomen Pankki myi vaihtokurssien nettomääräisesti vaihtokurssia 356 milj. dollarin arvosta. Vuoden jälkimmäisellä puoliskolla Suomen Pankki osti vaihtokurssien nettomääräisesti vaihtokurssia 14 milj. dollarin arvosta. Koko vuonna keskuspankin avistamyynnit olivat 844 milj. dollaria ja avistaostot 502 milj. dollaria.

Kesäkuun 4 päivänä Suomi solmi Kansainvälisen Vaihtokurssien kanssa valmiusluottosopimuksen, jonka perusteella voidaan tarvittaessa nostaa 95 milj. SDR:n eli runsaan 400 milj. markan luotot. Samanaikaisesti nostettiin ns. öljyluotto, joka oli 71.25 milj. SDR eli runsaat 300 milj. markkaa. Kertomusvuoden lopussa Suomen Pankilla oli yksityisten ulkomaisten pankkiyhtymien kanssa neuvoteltuja valmiusluottoja lähes 500 milj. dollarin arvosta.

Termiinimarkkinat

Termiinikauppojen kokonaismäärä kasvoi jälleen vuonna 1975 supistuttuaan edellisestä vuonna. Markkinat olivat myyntivoittoiset, sillä Suomen Pankin termiinimyyntit olivat 502 milj. dollaria ja -ostot 259 milj. dollaria. Dollarin termiiniosuudet olivat kuten aikaisem-

Termiinimarkkinat

taessa nostaa 95 milj. SDR:n eli runsaan 400 milj. markan luotot. Samanaikaisesti nostettiin ns. öljyluotto, joka oli 71.25 milj. SDR eli runsaat 300 milj. markkaa. Kertomusvuoden lopussa Suomen Pankilla oli yksityisten ulkomaisten pankkiyhtymien kanssa neuvoteltuja valmiusluottoja lähes 500 milj. dollarin arvosta.

minkin pääosiltaan 3—6 kuukauden pituisia. Dollarin termiinikurssi oli koko vuoden avistakurssin yläpuolella. Joulukuun 31 päivänä dollarin 3 kuukauden termiinimyyntikurssi asiakkaille oli 3.980 markkaa eli 3.1 % (vuositasolla 12.5 %) korkeampi kuin avistamyntikurssi. Ruflan termiinikauppojen kokonaismäärä oli 86 milj. ruplaa. Ruflan termiinikurssit olivat koko vuoden lähes poikkeuksetta avistakurssin tasolla.

Kahdenkeskiset maksujärjestelyt

Suomella oli vuoden 1975 päättyessä kahdenkeskiset maksusopimukset kahdeksan sosialistisen maan kanssa. Sopimusten mukaan oli tilivaluuttana Neuvostoliiton ja Romanian kanssa clearingrupla, Bulgarian, Saksan demokraattisen tasavallan ja Unkarin kanssa clearingdollari sekä Kiinan kansantasavallan kanssa clearingmarkka. Puolan ja Tšekkoslovakian kanssa jatkettiin maksujärjestelyä, jonka mukaisesti tilit pidettiin vapaasti vaihdettavina Yhdysvaltain dollareina. Clearingdollareita myytäessä ja ostettaessa noudatettiin edelleenkin Yhdysvaltain dollarin kurssia. Vuoden aikana sovittiin Mongolian ja Suomen kesken vuonna 1974 tehdyn kauppasopimuksen mukaisten, vaihdettavissa Yhdysvaltain dollareissa pidettävien tilien avaamisesta maiden välisten maksujen hoitamiseksi.

Pitkäaikaiset ulkomaiset pääomanliikkeet

Kansainvälinen pitkäaikainen lainaustoiminta vilkastui huomattavasti kuluneena vuonna ottaen edellisestä vuonna lamassa. Euromarkkinoilla laskettiin liikkeeseen ennätysmäärä obligatioita, lähes 7 mrd. dollarin arvosta, kun vastaava määrä vuonna 1974 oli vajaat 2 mrd. dollaria. Lainaajat lyhenivät euro-obligaatiomarkkinoilla edellisen vuoden vähäisen lainaustoiminnan johdosta tavanomaisesta 10—15 vuodesta 5—7 vuoteen ja lainojen nimelliskorkotaso pysyi koko vuoden ajan varsin korkeana. Markkinoiden vakiintumiseen vaikutti myös niiden pääasiallisen rahoituksen siirtyminen takaisin eurooppalaisiin ja amerikkalaisiin lähteisiin. Öljyntuottajamaat vetivät kuluneena vuonna suuressa määrin pääomiaan pois euromarkkinoilta, koska niiden vientilyijämät olivat arvioitua pienempiä ja niiden omat teollistamis- ja kehitysohjelmat veivät myös odotettua enemmän varoja. Suurten teollisuusmaiden vaihtotasetilanne taas parani vuoden aikana.

Kertomusvuonna ei euromarkkinoilla ollut varsinaista pitkäaikaisen pääoman lainaustoimintaa, koska euro-obligaatioiden laina-aikojen lyhentyessä obligatiolainat alkoivat muistuttaa ns. keskipitkiä syndikaattilainoja. Nämä pankkisyndikaattien omista varoistaan myöntämät, yleensä keskipitkiksi luokiteltavat lainat muodostavat nykyään merkittävän osan euromarkkinoista.

Suomen pitkäaikainen ulkomainen velka oli vuoden 1975 lopussa 18 793 milj. markkaa. Uusia lainoja nostettiin 7 043 milj. markkaa, mikä oli yli kaksi kertaa niin paljon kuin edellisestä vuodesta. Lainojen kuoletukset pysyivät edellisen vuoden tasolla ja olivat 1 483 milj. markkaa. Pitkäaikaisen pääoman nettotuonti kohosi sitten 5 560 milj. markkaan¹ ja oli nelinkertainen vuoden 1974 vastaavaan määrään verrattuna.

Lähes kolme neljänestä pääomantuonnista tapahtui rahoituslainoina, joihin luetaan sekä yksittäisiä joukkovelkakirjalainat. Jälkimmäisten kohdalla näkyy kansainvälisten obligatiomarkkinoiden piristymisen varsin selvänä, sillä niiden liikkeeseen laskettu määrä oli yli viisinkertainen edellisen vuoden vastaavaan määrään verrattuna. Sekä obligatio- että private placement -tyyppisiä joukkovelkakirjalainoja nostettiin kumpiakin kolmetoista kappaletta. Suomen valtio laski ulkomailla liikkeeseen kaksi lainaa: kesäkuussa 350 milj. Saudi-Arabian riyalin (n. 360 milj. markkaa) private placement -lainan ja heinäkuussa 10 mrd. jenin (n. 120 milj. markkaa) obligatiolainan Japanin pääomamarkkinoilla. Suomalaisten joukkovelkakirjojen lainaehdot olivat kuluneena vuonna yleensä kohtuulliset. Vuoden lopussa oli ulkomaisesta pitkäaikaisesta velasta Yhdysvaltain dollarin määräisenä noin 45 %, Saksan markan määräisenä 19 % ja Sveitsin frangin määräisenä 10 %; jäljelle jäävä osa jakaantui usean eri valuutan kesken.

Velanhoitokustannukset eli pitkäaikaisten lainojen korot ja kuoletukset lisääntyivät vain noin 12 %, koska huomattava osa pääoman tuonnista tapahtui lyhytaikaisina lainoina ja luottoina. Velanhoitokustannusten osuus vaihtotaseen tuloista nousi noin 10 prosenttiin.

¹ Nykyisin lainojen nostojen ja kuoletusten markkarvo lasketaan kuukausittain vaihtokurssien keskiarvon mukaan, kun taas kunkin kuukauden velan saldo lasketaan kuukauden viimeisen päivän myyntikurssin mukaan.

Vientiluotoista, suorista sijoituksista ja valtion myöntämistä kehitysyrityksistä koostuva pitkäaikainen ulkomainen saatava kohosi 3 190 milj. markkaan, kun se vuotta aikaisemmin oli ollut 2 806 milj. markkaa. Suomen pitkäaikainen ulkomainen nettovelka oli vuoden lopussa 15 603 milj. markkaa.

Vuonna 1975 sijoituspääoman nettotuonti enemmän kuin kaksinkertaistui edellisestä vuodesta. Voimakkaasta kasvusta huolimatta suorat sijoitukset Suomeen muodostivat edelleen vain vähäisen osan maan koko pitkäaikaisen pääoman tuonnista. Suomalaisten yritysten tekemät suorat sijoitukset ulkomaille sitä vastoin edustivat lähes puolta koko pitkäaikaisen pääoman viennistä.

Ulkomailta Suomeen tehtiin kertomusvuonna oman pääoman sijoituksia 182 milj. markan arvosta ja pääomaa kotiutettiin noin 17 milj. markkaa. Vastaavasti tytäryhtiölainoja nostettiin 132 milj. markkaa ja kuoletettiin noin 21 milj. markkaa. Noin puolet sijoituspääoman nettotuonnista tuli EFTA-maista ja siitä valtaosa Ruotsista. Vuoden lopussa Suomessa oli 792 yritystä, joissa oli ulkomaista omistusta.

Suomesta ulkomaille tehtiin oman pääoman sijoituksia kertomusvuonna 173 milj. markan

arvosta ja pääomaa kotiutettiin runsaat 3 milj. markkaa. Tytäryhtiölainoja suomalaiset yritykset myönsivät noin 43 milj. markkaa, kun samanaikaisesti vanhoja lainoja kuoletettiin ja konvertoitiin yhtiöpääomaksi peräti 111 milj. markan arvosta. Noin 62 % sijoituspääoman nettoviennistä suuntautui EEC-maihin, noin 17 % Pohjois-Amerikkaan ja noin 12 % EFTA-maihin. Vuoden lopussa oli ulkomailla 635 suomalaista tytäryritystä. Koska näillä vuorostaan oli yhteensä 47 tytäryritystä, toimi ulkomailla kaikkiaan 682 yritystä, joissa oli suomalaista omistusta.

Suomen Pankin tase ja tuloslaskelma

Seuraavassa selvitetään aluksi Suomen Pankin saamisten ja velkojen kehitystä sektoreittain kertomusvuoden aikana. Sen jälkeen tarkastellaan liikkeessä olevaa rahaa ja talletustodistuksia sekä setelinanto-oikeutta ja sen käyttöä. Lopuksi selostetaan Suomen Pankin tilinpäätöstä taseen ja tuloslaskelman perusteella.

Ulkomaat

Suomen Pankin ulkomaiset tilit kehittyivät kertomusvuonna seuraavasti:

Ulkomaiset tilit milj. mk

	31. 12. 1974	31. 12. 1975	Muutos
Kulta	121	121	—
Erityiset nosto-oikeudet	286	278	— 8
Kultaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa	268	—	— 268
Vaihdeettavat valuutat	1 109	1 089	— 20
Sidotut valuutat	7	462	+ 455
Kulta ja valuuttasaamiset	1 791	1 950	+ 159
Ulkomaiset vekselit	252	272	+ 20
Ulkomaiset joukkovelkakirjat	341	204	— 137
Markkaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa	530	798	+ 268
Muut ulkomaiset saamiset	1 123	1 274	+ 151
<i>Ulkomaiset saamiset yhteensä</i>	<i>2 914</i>	<i>3 224</i>	<i>+ 310</i>
Vaihdeettavat tilit	62	78	+ 16
Sidotut tilit	395	94	— 301
Valuuttavelat	457	172	— 285
Kansainvälisen Valuuttarahaston markkatilit ..	530	1 127	+ 597
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet	258	258	—
Muut ulkomaiset velat	788	1 385	+ 597
<i>Ulkomaiset velat yhteensä</i>	<i>1 245</i>	<i>1 557</i>	<i>+ 312</i>
<i>Ulkomaiset nettosaamiset</i>	<i>1 669</i>	<i>1 667</i>	<i>— 2</i>

Suomen Pankin kultavaranto pysyi vuoden aikana muuttumattomana. Erityiset nosto-oikeudet vähenivät 8 milj. markkaa ja kultaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa, 268 milj. markkaa, muutettiin valuutoiksi. Suomen Pankin ulkomaiset valuuttasaamiset lisääntyivät vuoden aikana 435 milj. markkaa, sillä vaihdettavat valuutat vähenivät 20 milj. markkaa ja sidotut valuutat lisääntyivät 455 milj. markkaa. Pankin ulkomaiset velat supistuivat 285 milj. markkaa sidottujen valuuttavelkojen vähenemisen vuoksi. Vaihdeettava valuuttavaranto supistui vuoden aikana 312 milj. markkaa ja oli vuoden lopussa 1 410 milj. markkaa. Pankin sidottu valuuttavaranto oli vuoden vaihteessa

368 milj. markkaa. Koska edellisen vuoden päättyessä sidotuilla tileillä oli nettovelkaa 388 milj. markkaa, oli sidotun varannon nettolisäys 756 milj. markkaa.

Muihin ulkomaisiin saamisiin sisältyvä markkaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa kasvoi vuoden aikana 268 milj. markkaa 798 milj. markkaan. Muihin ulkomaisiin velkoihin sisältyvät Kansainvälisen Valuuttarahaston markkatilit kasvoivat 597 milj. markkaa 1 127 milj. markkaan. Kasvu johtui kultaosuuden vaihtamisesta valuutoiksi ja Kansainvälisen Valuuttarahaston myöntämän ns. öljyluoton nostamisesta.

Rahoituslaitokset

Suomen Pankin asemaa rahoituslaitoksiin nähden kuvaa seuraava asetelma:

Rahoituslaitosten tilit milj. mk

	31. 12. 1974	31. 12. 1975	Muutos
Liikepankkien shekkitilit	114	133	+ 19
Diskontatut vekselit	3 034	3 385	+ 351
Joukkovelkakirjat	220	327	+ 107
Muut	46	319	+ 273
Saamiset rahoituslaitoksilta	3 414	4 164	+ 750
Postipankin shekkitili	4	1	— 3
Liikepankkien shekkitilit	4	3	— 1
Muut	1	25	+ 24
Velat rahoituslaitoksille	9	29	+ 20
<i>Nettosaamiset rahoituslaitoksilta</i>	<i>3 405</i>	<i>4 135</i>	<i>+ 730</i>

Saamiset rahoituslaitoksilta lisääntyivät 750 milj. markkaa, josta Suomen Pankin hallussa olevien, rahoituslaitosten liikkeeseen laskemien joukkovelkakirjojen osuus oli 107 milj. markkaa. Liikepankkien diskonttaamien vekseleiden määrä kasvoi 351 milj. markkaa ja shekkiluottojen käytössä oleva määrä 19 milj. markkaa. Muut saamiset rahoituslaitoksilta lisääntyivät 273 milj. markkaa ja olivat vuoden päättyessä 319 milj. markkaa. Niihin sisältyvät muun muassa Suomen Pankin nettosijoitus päiväluottomarkkinoille sekä konttorien matkalla olevat shekit ja pankkivekselit. Liikepankkien koko keskuspankkirahoitus kasvoi vuoden aikana 648 milj. markkaa ja oli vuoden lopussa 3 792 milj. markkaa.

Suomen Pankin velat rahoituslaitoksille kasvoivat yhteismäärältään 20 milj. markkaa.

Lisäys aiheutui yksinomaan muiden velkojen kasvusta, sillä Postipankin ja liikepankkien shekkitilit supistuivat. Muihin velkoihin sisältyvät muun muassa Mortgage Bank of Finland Oy:n shekkitili sekä eräiden rahoituslaitosten kotimaiset valuuttatilit. Rahoituslaitoksille myytyjä talletustodistuksia ei ole sisällytetty Suomen Pankin velkoihin rahoituslaitoksille, vaan ne ovat tase-erässä ”liikkeessä olevat talletustodistukset”.

Rahoituslaitosten asemaa tarkasteltaessa on lisäksi otettava huomioon ne asetelmaan sisällyttämättömät vastuut, jotka ovat syntyneet eri rahoitusjärjestelyjen yhteydessä. Suomen Pankin ostamia vekseleitä, joiden maksamisesta pankit ovat vastuussa, ovat uusvientiluottovekselit sekä ulkomaan valuutan määrälliset vientivekselit. Näistä viimeksi mainitut muodostavat pääosan